

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ

кафедра українознавства і лінгводидактики

Методичні рекомендації до навчальної дисципліни

Сучасні музейні практики

Укладачі: Марцин С.О., Нестеренко Н.П.

Харків 2023

Укладачі:

Марцин С.О. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Нестеренко Н.П. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Рецензенти:

Маленко О.О. – доктор філологічних наук, професор кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Варич Н.І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Рекомендовано до друку вченою радою українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди

протокол № 5 від 26.01.2023 р.

Сучасні музейні практики: Методичні рекомендації до навчальної дисципліни / Укладачі Марцин С.О., Нестеренко Н.П. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 13 с.

Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Сучасні музейні практики» для здобувачів вищої освіти другого «магістерського» рівня містять організаційно-методичні вказівки, перелік завдань залікових модулів, робочий тематичний план та тематику лекційних і практичних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів освіти за модульною системою, питання для обговорення.

Завдання для самопідготовки допоможуть здобувачам вищої освіти аналітично осмислити зміст лекційних занять, оптимізувати навчальну діяльність під час аудиторних занять, організувати самонавчання, раціонально здійснити самопідготовку до підсумкової атестації.

Метою курсу є детальне вивчення всіх існуючих у сучасному світі форм, видів та напрямків роботи етнографічних музеїв, принципів створення музейної експозиції, методології підбору експозиційного матеріалу, художнього оформлення музейних експозицій, розкриття сутності музеєзнавства як спеціальної галузі знання, його теорії й історії становлення та розвитку.

Завдання курсу:

На основі наукової джерельної бази, усебічного, системного висвітлення особливостей функціонування етнографічних музеїв України як осередків культурного, патріотичного виховання підростаючих поколінь:

- виявити специфіку організації етнографічних музеїв як соціокультурного інституту суспільства на загальносвітовому, державному та регіональному рівнях;
- формувати питомі риси свідомих громадян, цілісне уявлення про історико-культурний потенціал українського народу;
- усвідомлення студентами особистої причетності до подій сьогодення, активної громадянської позиції;
- готувати покоління до самостійного життєвого вибору шляху та перспектив майбутнього, пізнання й самопізнання.

Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Сучасні музейні практики» відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ЗК Вільне володіння державною (українською) мовою для здійснення професійної комунікації й міжособистісного спілкування.

ЗК Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК Здатність і готовність до активного спілкування в науковій, професійній і соціальній сферах діяльності; здатність до фахового спілкування з непрофесіоналами в галузі.

ЗК Здатність діяти із соціальною відповідальністю та громадською свідомістю, поважно і дбайливо ставитися до історичної спадщини та культурних традицій.

СК Знання всіх існуючих у сучасному світі форм, видів та напрямків роботи етнографічних музеїв, принципів створення музейної експозиції, методології підбору експозиційного матеріалу, художнього оформлення музейних експозицій, розкриття сутності музеєзнавства як спеціальної галузі знання, його теорії й історії становлення та розвитку.

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни «Сучасні музейні практики» здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання**:

ПРН Володіти практичними навичками організувати роботу над експозицією; орієнтуватись у науковій та періодичній музеєзнавчій літературі із актуальних проблем дисципліни; мати навички складання тематико-експозиційного плану; створювати науково-допоміжні експозиційні матеріали; складати супровідні тексти та фотоматеріали.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС 120 годин.

Змістовий модуль 1. Історія становлення музеїв

Лекція 1

Музеєзнавство як наукова дисципліна. Історія розвитку музейної справи в Україні.

План

1. Об'єкт, предмет і метод музеєзнавчої науки.
2. Базові поняття музеєзнавства.
3. Роль і соціальні функції музею.
4. Напрямки науково-дослідницької діяльності музею.
5. Початки музейництва. Виникнення перших музеїв на території сучасної України. Музейна мережа України.
6. Класифікація музейних установ.

Практичне заняття 1

Виникнення перших музеїв на території сучасної України.

План

1. Університетські музеї в Україні у ХІХ ст.
2. Музеї і музейна справа в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.
3. Музеї України в роки Другої світової війни(1939-1945 рр.).
4. Музеї та музейна справа в Українській РСР у 40-80-х рр. ХХ ст.
5. Розвиток вітчизняного музеєзнавства та музейної справи у 90-х рр. ХХ ст.

Завдання до практичного заняття: Підготувати доповідь про етнографічні музеї України. (Обрати один з музеїв і підготувати доповідь з презентацією).

Контрольні питання

1. Які університетські музеї ХІХ ст. ви знаєте?
2. Як розвивалася музейна справа у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.?
3. Яка роль музеїв України в роки Другої світової війни(1939-1945 рр.)?
4. Як розвивалася музейна справа у 40-80-х рр. ХХ ст.?
5. Які музейні установи на сьогодні ви знаєте?

Література

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія / Переклад з німецької Х. Назаркевич, О. Лянг, В. Лозинського. Львів: Літопис, 2005.
2. Мезенцева Г. Музеєзнавство / на матеріалах музеїв Української РСР. Київ, 1980.
3. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв. Посібник. Івано-Франківськ, 2005.
4. Гудченко З. Музеї народної архітектури України. Київ, 1981.
5. Музей на межі тисячоліть: минуле, сьогодення, перспективи. Дніпропетровськ, 1999.

6. Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи. Київ, 1999.
 7. Скрипник Г.А. Етнографічні музеї України. Київ, 1989.
 8. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 428 с.
 9. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль: Навч. книга – Богдан. 2006. 104 с.
 10. Дмитро Каднічанський. Скансени України. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. № 16 (645), квітень 2010.
 11. Данилюк А. Музеї просто неба і проблеми їх становлення в Україні. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Том ССХХХ. Праці Секції етнографії та фольклористики. Львів, 1995. с. 479-492
- <http://supercook.ru/spr-01-mus.html> – Довідник про сайти музеїв усього світу.
- <http://www.culture24.org.uk/home> – портал «Національний віртуальний музей» (Велика Британія).
- <http://www.museum-ukraine.org.ua> – видання «Музеї України» (містить каталог музеїв України).
- mzh@muzeum.kharkov.ua – Харківський художній музей.

Лекція 2

Екскурсійна робота в етнографічному музеї.

План

1. Екскурсійно-виставкова діяльність етнографічних музеїв.
2. Музейна екскурсія як складова частина програми екскурсійного обслуговування.
3. Особливості проведення екскурсій в музеях.
4. Основні методичні прийоми проведення музейних екскурсій.

Практичне заняття 2

Екскурсійна робота в історичному та етнографічному музеях.

План

1. Особливості експозицій різних груп музеїв історичного профілю.
2. Екскурсійно-виставкова діяльність етнографічних музеїв.
3. Проектування експозиції та реалізація проєкту.
4. Класифікація екскурсій.
5. Методика побудови та проведення екскурсій.

Завдання до практичного заняття: Створіть етнографічну онлайн-екскурсію до однієї з експозицій в Українському культурному центрі (215-А).

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняттю «екскурсія».
2. За якими критеріями визначається класифікація екскурсійної діяльності?
3. Які переваги має музейна екскурсія?
4. Назвіть головні вимоги щодо техніки ведення екскурсії:
5. Що таке «портфель екскурсовода» і для чого він використовується?

Література

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2007. 464 с
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літера-тури», 2013. 178 с.
3. Грибанова С. Екскурсії як метод підвищення культурно-професійного рівня учительства в Україні на початку ХХ ст. *Краєзнавство*. 2012. № 3. С. 103–106.
4. Екскурсологія // Туризмологія : концептуальні засади теорії туризму : монографія / В. К. Федорченко та ін. К. : ВЦ «Академія», 2013. С. 253–262.
5. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посібник / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. К. : Кондор, 2004. 166 с.
6. Лисюк Т. Сучасні методичні підходи у викладанні дисципліни «Організація екскурсійної діяльності». *Науковий вісник Східноєвро-пейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. Редкол. : І. О. Смолюк (голов. ред.) та ін. Луцьк, 2014. № 1 (278). С. 50–55.

7. Основи екскурсознавства // Основи туристичної діяльності : підручник / Т. Г. Сокол ; за заг. ред. В. Ф. Орлова. К. : Грамота, 2006. С. 169–186.
8. Рутинський М. Й. Музеєзнавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 428 с.
9. Юрєнева Т. Ю. Музееведение : учебник для высшей школы. Москва : Академический Проект, 2006. 560 с.
10. Якубовський В. І. Музеєзнавство : підручник / В. І. Яку-бовський. Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2010. 352 с.

Змістовий модуль 2. Принципи побудови музейної експозиції в етнографічному музеї

Лекція 3

Музейний предмет: теоретичні аспекти. Зберігання фондів музеїв.

План

1. Поняття музейного предмету.
2. Цінність музейного предмету та музейна цінність предмету.
3. Унікальні та типові музейні предмети.
4. Предмети музейного значення.
5. Поняття «режим зберігання фондів» і його складові: температурно-вологісний режим, повітряний режим в музеї, світловий режим у музеї, біологічний режим в музейних приміщеннях.
6. Система зберігання музейних фондів.

Практичне заняття 3

Класифікація музейних предметів в етнографічних музеях.

План

1. Класифікація соціальних функцій музейного предмету.
2. Типи, види, підвиди і групи музейних предметів.
3. Основні класифікації. Копії, репродукції, макети, моделі, муляжі, зліпки, голограми – відтворення музейних предметів.
4. Музейні предмети та пам'ятники.
5. Нематеріальні об'єкти культурної спадщини в музеях.
6. Поняття, властивості, види і класифікація.

Завдання до практичного заняття: Підготуйте реєстр експонатів етнографічної експозиції для Українського культурного центру.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняттю «фонди музею».
2. Які музейні предмети входять до основного фонду?
3. Який предмет може називатися музейним?
4. Назвіть типи музейних предметів.
5. Перерахуйте основні способи реалізації комплектування музейного фонду.
6. Наведіть приклади типових музейних предметів.
7. Охарактеризуйте поняття «музейна колекція».
8. Визначте, у чому полягає необхідність завдання збереження фондів.
9. Назвіть основні причини руйнування експонатів.
10. Які існують способи збереження предметів у фондах?

Література

1. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв : посіб. / за ред. В. Великочого, Н. Гасюк ; П. Горі-шевський та ін. Івано-Франківськ : Плай. 2005.

2. Музееведение. Музеи исторического профиля / під ред. проф. К. Г. Левыкина, проф. В. Хербста. Москва : Высшая школа, 1988.
3. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство. (На матеріалах музеїв Українсь-кої РСР). Київ : Вища школа, 1980.
4. Рега Н. Музеєзнавство. Наукові записки. Вип. 5–6. Івано-Франківськ, 2001.
5. Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа : навч.-метод. посіб. Житомир : ЖДПУ імені Івана Франка, 2006.
6. Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ століття. Київ : Златограф, 2004.
7. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2008.
8. Салата О. О. Основи музеєзнавства : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015.

Лекція 4

Наукове проектування музейної експозиції. Музейна експозиція як засіб виховання і просвітництва.

План

1. Поняття «музейна експозиція», «музейний експонат» та «експозиційні матеріали», «експозиційний зал».
2. Принципи і методи побудови експозицій етнографічних музеїв.
3. Наукове проектування експозиції та його етапи.
4. Особливості експозицій різних груп музеїв.
5. Поняття «архітектурно-художньої концепції експозиції».
6. Музей майбутнього.
7. Музейна педагогіка як наукова дисципліна.

Практичне заняття 4

Музейна комунікація та проблема її ефективності.

План

1. Освіта в контексті музейної експозиції.
2. Нові технології у музейній педагогіці.
3. Інші види й форми навчально-виховної роботи.
4. Проблема освітньої специфіки музею. Цільова музейно-педагогічна програма.

Завдання до практичного заняття: Зробіть огляд музеїв у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Створити віртуальну екскурсію етнографічним музеєм України (Харкова) на вибір.

Контрольні питання

1. Які можливості використання музейних експозицій в освітній діяльності?
2. Що таке музейна педагогіка?
3. Як можна використати музейні експозиції у навчально-виховній роботі в освітньому закладі?
4. Назвіть проблеми освітньої специфіки музею.
5. Які музейні експозиції варто розміщувати в шкільних установах?

Література

1. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв. Посібник. – Івано-Франківськ, 2005.
2. Музей на межі тисячоліть: минуле, сьогодення, перспективи. Дніпропетровськ, 1999.
3. Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи. Київ, 1999.
4. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 428 с.
5. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль: Навч. книга – Богдан. 2006. 104 с.

6. Данилюк А. Музеї просто неба і проблеми їх становлення в Україні. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Том ССХХХ. Праці Секції етнографії та фольклористики. Львів, 1995. С. 479-492.

<http://supercook.ru/spr-01-mus.html> – Довідник про сайти музеїв усього світу.

<http://www.culture24.org.uk/home> – портал «Національний віртуальний музей» (Велика Британія).

<http://www.museum-ukraine.org.ua> – видання «Музеї України» (містить каталог музеїв України).

mzh@muzeum.kharkov.ua – Харківський художній музей.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Об'єкт, предмет і метод музеєзнавчої науки. Базові поняття музеєзнавства.
2. Роль і соціальні функції музею.
3. Напрямки науково-дослідницької діяльності музею.
4. Початки музейництва. Виникнення перших музеїв на території сучасної України.
5. Університетські музеї в Україні у XIX ст.
6. Музеї і музейна справа в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.
7. Розвиток вітчизняного музеєзнавства та музейної справи у 90-х рр. XX ст.
8. Музейна мережа України. Класифікація музейних установ.
9. Експериментально-виставкова діяльність етнографічних музеїв.
10. Музейна екскурсія як складова частина програми експериментального обслуговування. Особливості проведення екскурсій в музеях.
11. Основні методичні прийоми проведення музейних екскурсій.
12. Поняття музейного предмету.
13. Класифікація соціальних функцій музейного предмету.
14. Музейні предмети та пам'ятники.
15. Нематеріальні об'єкти культурної спадщини в музеях. Поняття, властивості, види і класифікація.
16. Система зберігання музейних фондів.
17. Поняття «музейна експозиція», «музейний експонат» та «експозиційні матеріали», «експозиційний зал».
18. Принципи і методи побудови експозицій етнографічних музеїв.
19. Музейна педагогіка як наукова дисципліна.
20. Музейна комунікація та проблема її ефективності.
21. Освіта в контексті музейної експозиції.
22. Нові технології в музейній педагогіці.
23. Інші види і форми навчально-виховної роботи.
24. Проблема освітньої специфіки музею.
25. Цільова музейно-педагогічна програма

Методичні рекомендації до навчальної дисципліни

Марцин Світлана Олександрівна
Нестеренко Наталія Петрівна

СУЧАСНІ МУЗЕЙНІ ПРАКТИКИ

Відповідальний за випуск: проф. Маленко О.О.
Комп'ютерна верстка: Марцин С.О.
Коректор: Полозова О.О.

Підписано до друку 17.01.2023. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк 0,5.
Зам. б/н. Тираж 20 прим. Ціна договірна.
Друк СПД ФО Степанов В.В. м. Харків, вул. Ак. Павлова, 311
Видано коштом укладача.